รูปแบบประเพณีพระอรรถกถาจารย์ซึ่งรับธรรมเนียมมาจากลังกา สืบเนื่องมาถึงสมัยพญาแสนเมืองมาและพญาสามฝั่งแกนก็ยึดถือธรรมเนียมเดียวกัน ลุถึงรัชสมัยพญาติโลกราช การศึกษาพระปริยัติธรรมได้ยึดถือฝ่ายบาลีและยึดพระไตรปิฎกที่สังคายนาไว้ เป็นหลัก ต่อมาในรัชสมัยพญายอดเชียงราย การศึกษาพระศาสนาก็อาศัยความเจริญรุ่งเรืองที่กษัตริย์องค์ก่อนๆ ได้วางไว้ ในรัชสมัยพญาเมืองแก้ว มีการส่งพระภิกษุไปศึกษา ณ ลังกาทวีป มีพระสงฆ์หลายรูปที่เชี่ยวชาญพระไตรปิฎกและทางภาษาบาลีจนรจนาคัมภีร์สำคัญไว้ แสดงว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมในยุคนี้ทำให้ผู้ศึกษาสามารถอ่านพระไตรปิฎกอันเป็นภาษามคธเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ต่อมาพม่าเข้ามายึดครองเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2101การศึกษาพระปริยัติธรรมช่วงระยะกาลนี้ ไม่ปรากฏชัดในหน้าประวัติศาสตร์ มาปรากฏชัดเจนอีกครั้งใน ยุครัตนโกสินทร์

เมื่อผ่านมาถึงยุครัตนโกสินทร์ ล้านนารวมกับสยามอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2417 มีข้าหลวงคนแรกจากกรุงเทพมหานคร มาประจำอยู่ที่เชียงใหม่นั้น คือ ในสมัยรัชกาลที่ 5 คณะสงฆ์ท้องถิ่นยังปกครองกันเองและการศึกษาพระปริยัติธรรมที่เป็นระบบจริงๆ ก็ยังไม่มี คงเรียนตามครูบาอาจารย์เท่าที่จำเป็น ยังไม่มีการจัดหลักสูตรที่แน่นอน ครั้งถึงปี พ.ศ.2442 เริ่มมีการขยายการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรม ออกไปยังหัวเมืองต่างๆ ในมณฑลนั้นๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นวัดฝ่ายธรรมยุต เพราะอยู่ใกล้กับฝ่ายผู้จัดการศึกษาคือพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรส ซึ่งได้มาตั้งโรงเรียนที่วัดเจดีย์หลวงและจัดสอบต่อหน้าที่ประชุมข้าหลวงกรรมการผู้สอบไล่ที่โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย และการออกใบประกาศนียบัตรก็ออกที่มณฑลพายัพ (วันที่ 15 พฤษภาคม ร.ศ. 117) โดยมีลายมือชื่อของพระนพีสีพิศาลคุณ ซึ่งเป็นพระสงฆ์รูปสำคัญของคณะธรรมยุตองค์แรก สำนักวัดหอธรรมรวมอยู่ด้วย

แนวคิดและรูปแบบการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่มีจุดเริ่มจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดฯ ให้มีการปรับปรุงการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์เข้าสู่ระบบโรงเรียนและวิธีการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ในอดีต มีพระสงฆ์และศรัทธาชาวบ้านของวัดนั้นๆ เป็นผู้อุปถัมภ์ ทางบ้านเมืองอาจช่วยสนับสนุนทางอ้อม โดยการอุปถัมภ์วัดในแคว้นหรือในเมืองของตนตามกำลังศรัทธาที่มี ครูคือพระสงฆ์ไม่มีค่าตอบแทนในการสอนเป็นเงินเดือน และการเรียนนั้นก็อาศัยความรักเคารพในความสัมพันธ์แบบครูกับศิษย์ ไม่มีการจัดชั้นเรียน หลักสูตรประกอบด้วย วิชาอักขระล้านนา ภาษาบาลี การศึกษาพระไตรปิฎก และการศึกษากระทู้ธรรม รวมทั้งวิชาที่เรียนเชิงปฏิบัติ เช่น วิชาฝึกเทศน์และสวดทำนองพื้นเมือง เป็นต้น ตลอดจนมีการเรียนการสอนวิชาชีพพิเศษ

วิธีการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบันในจังหวัดเชียงใหม่ ก็เหมือนกับการศึกษาของพระสงฆ์ในภาคอื่นๆ คือ หมุนไปตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาพระปริยัติธรรมจากส่วนกลาง และได้ใช้รูปแบบและวิธีการจากหลักสูตรนักธรรมและธรรมศึกษาจากคณะสงฆ์ไทยส่วนกลาง ซึ่งมีเป้าหมายแบ่งออกเป็น 2 ประการ ดังนี้

1. เป้าหมายหลัก มีอยู่ 2 ประการ คือ 1) เป็นการทำหน้าที่สืบต่อพระพุทธศาสนา 2) เป็นการศึกษาฝึกอบรมพัฒนาตนเอง โดยขยายเป็น 3 ด้าน แต่ละด้านมีเป้าหมายดังนี้ (1)